

IRENA MILOŠ

Digitalni urođenici i digitalni pridošlice

Svake godine uoči proljeća imamo priliku proslaviti jedan za ljude diljem svijeta važan dan – Međunarodni dan sreće. Uistinu, Opća skupština Ujedinjenih naroda proglasila je 20. ožujka danom koji potragu za srećom, kao temeljnim čovjekovim ciljem, stavlja u prvi plan. Gospodarski rast, iskorjenjivanje siromaštva, blagostanje te dobrobit na radnome mjestu, uz povećanje svijesti o inkluzivnijem, pravednijem i uravnoteženijem pristupu svim područjima života, pridonose, među ostalim, ostvarenju toga cilja. Zadržimo se malo na dobrobiti na radnome mjestu. Noviji je to naziv i u radnim pravilnicima u EU-u (engl. *well-being at work* ili *workplace wellbeing*), a riječ je otprilike o fizičkoj i psihičkoj dobrobiti radnika koja proizlazi iz sigurne i zdrave radne sredine, zadovoljstva poslom, iz radne klime i načina organizacije posla. Sve više vremena provodi se na poslu, a dobar dio i u mrežno dostupnome virtualnom svijetu. No upravo način organizacije posla predviđa računalnu i informacijsku pismenost, stoga u svibnju, primjerice, obilježavamo i Svjetski dan telekomunikacijskoga i informacijskoga društva.

Postoje mnoge definicije informacije, no u osnovi informacija je rezultat obradbe podataka, manipulacije podacima i organiziranja podataka na način koji dodaje znanje primatelju. A primatelj može biti bilo tko. Internet je otvorio vrata informacijama, povezao i ubrzao njihov protok, omogućio nove spoznaje... Upravljanje identitetom, onim koji danas dobiva predznak *digitalni*, povlači za sobom i mnoge sigurnosne mjere osobne zaštite na računalnim mrežama, u elektroničkome poslovanju, ponajviše zbog straha od krađe identiteta.

Utvrđivanje autentičnosti, ili, u prijevodu, potvrda vlastita identiteta, dovelo je i do toga da trebamo znati niz šifara, zaporka, odnosno niz kombinacija brojka i slova kako bismo mogli funkcionirati (uključiti računalo, otvoriti program), podignuti novac na bankomatu, uključiti mobitel, uplatiti što internetskim bankarstvom. Iznimno su važni postali korisničko ime (engl. *username*) i zaporka (engl. *password*), kojima tko potvrđuje svoj identitet. I još jedan svjetski dan u svibnju koji bi se mogao prevesti i kao Svjetski dan zaporka ili kriptoključeva – *World Password Day*. Danas već govorimo i o *digitalnoj kulturi*, koja je dio digitalne globalizacije, a ona omogućuje i to da se iskonska kulturna raznolikost širi i promiče na način primjeren čovjeku 21. stoljeća – putem interneta,

.....
 Engleskomu nazivu *wellbeing at work* ili *workplace wellbeing* odgovara hrvatski naziv *dobrobit na radnome mjestu*, nazivu *username* odgovara naziv *korisničko ime*, a nazivu *password* naziv *zaporka*.
 .....

računalno ili mrežno te digitalno i digitalizirano, odnosno bržim načinom zapisivanja podataka i prikaza informacija kao rezultata njihove obradbe. Danas više nismo samo građani već i e-građani, služimo se e-poštom, e-adresom, e-učenjem, u sustavu smo e-obrazovanja, e-usluga, e-trgovine... Predmetak *e-* ključan je kad je riječ o digitalnoj globalizaciji. I posljednji dan u svibnju – Svjetski dan nepušenja, nepušači će obilježiti nepušenjem, a oni koji se još kolebaju – kako drukčije nego e-cigaretom. Tehnologija je, dakle, ušla u sva područja našega života.

Informacijsko doba u širem je smislu počelo u 19. stoljeću izumom telegrafa, uređaja koji je pretvarao tekst poruke u niz signala (svjetlosnih, zvučnih i dr.) i omogućio prijenos poruka na velike udaljenosti. Još donedavno odlazilo se ili zvalo u poštu, brzojavima su se prenosile obavijesti i čestitali veliki događaji. No, u užemu smislu informacijsko se doba odnosi na razdoblje 70-ih i 80-ih godina 20. stoljeća, na širenje uporabe računala, odnosno informacijskih tehnologija, sustava i mreža, na brži prijenos i kretanje informacija, na brže širenje znanja. Primjena računala u nastavi zasigurno je s e-materijalima i e-platformama za učenje pridonijela stvaranju novoga pristupa nastavi te poboljšala i samu informacijsku pismenost. Usto, donedavno se nije ni pomišljalo na to da bi se društvene mreže mogle upotrebljavati u nastavi i nije se moglo pretpostaviti koliko će opsežnih promjena one unijeti u društveni život. Što nam je usporedno s time ponudio jezik u digitalnoj kulturi? Za naraštaje rođene u jeku informacijskoga doba (društvenih mreža, videoigrice), u žargonu *net generacije*, *generacije Y*, kaže se da su digitalni urođenici (engl. *Digital Natives*). Oni odrastaju s novim tehnologijama i spretno se služe njima, a prate ih digitalni useljenici ili pridošlice (engl. *Digital Immigrants*), koje nije zahvatio istovjetni zamah digitalnoga razvoja. Tako je primjerice švedska vlada u kurikulum uvela poboljšani program digitalnih kompetencija (u čijoj su osnovi prepoznavanje potrebe za informacijom te računalno pronalaženje i prikupljanje informacija) kako bi učenici već u najranijoj dobi naučili programirati te kako bi se razvijale računalne vještine.

No, digitalna je kultura dovela i do svojevrsnoga *digitalnoga narcizma*, odnosno do nedostatka empatičnosti i socijalizacije u stvarnome svijetu, u društvu. Korisnici društvenih mreža izgrađuju identitet u virtualnome svijetu, provjeravaju aktivnosti, mrežno se povezuju, ali izostanak neposredne komunikacije i predugi boravak u tome digitalnom svijetu mogu dovesti do stvarne društvene izoliranosti, do *digitalne neempatičnosti*. Mogle bi dovesti do toga da se više ne čita (a vještinu čitanja također treba razvijati), da se više ne govori, a svjesni smo činjenice da se malošto zapisuje rukom.

Informacijsko društvo zajedno razvijaju digitalni urođenici i digitalni pridošlice. Iako se prvi gotovo prirodno koriste tehnologijama ili ih usvajaju s lakoćom i odmalena, a drugi se prilagođavaju učeći naknadno, kojiput su pridošlice u tome mudriji. Naime, znamo da se privatno, na računalnoj mreži, predstavljamo kako želimo, pa je već zaživio i vic u kojemu baka unuku oporukom ostavlja sve – kuću, novac, vikendicu, a na njegovo pitanje o tome gdje se sve to nalazi, odgovara: „Pa na Facebooku!”